రో హి ణీ వా రి

తెనాలి రామకృష్ణ

1941

(తెలుగు చిత్రం)

డైరెక్టరు :— H. M. రెడ్డి.

టెక్నీషియన్లు

ఫొటోగ్రఫీ :
పి. శ్రీధర్
అసిస్టెంటు :
డి. లక్ష్మణ్

సౌండ్ :
ఎ. జి. టైలర్
అసిస్టెంట్లు :
రాధాకృష్ణ
నాగరాజు

ఎడిటింగ్ :
యం. వి. రాజన్
రామకృష్ణరావు

మ్యూజిక్ :
గుండోపంత్ వాలావాల్కర్
అసిస్టెంటు :
పి. మునుస్వామి

మేకప్ :
యస్. మంగయ్య
అసిస్టెంట్లు :
వి. వెంకటేశ్వర్లు
జి. వెంకట్రావు

సంభాషణలు, పాటలు :
సదాశివబ్రహ్మం

ఆర్టు :
శ్రీకాంత్ సుతార్

డ్యాన్సు :
పండిట్ బోలానాథ్ శర్మ

ప్రొడక్షన్ :
వి. కుటుంబరావు
యమ్. ఎల్. పురుషోత్తం

పబ్లిసిటీ :
వి. కుటుంబరావు
పేకేటి శివరామం

సినేరియో :
హెచ్. యం. రెడ్డి
టి. హనుమంతరావు
యల్. వి. ప్రసాద్
సదాశివబ్రహ్మం

డైరెక్టరు: హెచ్. యం. రెడ్డి

అసిస్టెంట్లు:
తంగిరాల హనుమంతరావు, యల్. వి. ప్రసాద్

IT IS A ROHINI'S PRODUCTION.

తారాగణం.

చిన్న రామకృష్ణ	... మాష్టరు రాజు
పెద్ద రామకృష్ణ	... యస్. పి. లక్ష్మణస్వామి
రాయలు	... పారుపల్లి సుబ్బారావు
తాతాచార్యులు	... కె. వి. సుబ్బారావు
తిమ్మరుస్సు మంత్రి, కరటక శాస్త్రి	... యల్. వి. ప్రసాద్
గోవర్ధనాచారి	... టి. హనుమంతరావు
కరణం	... పి. కోటీశ్వరరావు
మహంతు, హావల్దారు	... వి. కోటీశ్వరరావు
కాజాసా (మోతాదు)	... బి. సీతారాం
శామయ్య	... జె. శేషగిరి
శఠగోపాచారి	... జింటాన్
గజపతిరాజు	... నరశింహ్వాం
సాంబ	... పి. వి. రమణారావు
భట్టుమూర్తి	... రాజన్
బొండాం	... బొండయ్య శెట్టి
శెట్టి	... కోటిరెడ్డి

ఇంకా వి. వెంకటేశ్వర్లు, నారాయణ, శంకరం,

— మొదలైనవారు —

శ్రీకృష్ణ..............................బేబీ రోహిణి

రాధ, & చిన్న సౌభాగ్యం.........కుమారి సరళ

పెద్ద సౌభాగ్యం..................తిలకం

చిన్నా దేవి.............అనసూయ

గవరమ్మ......గంగారత్నం

పుష్పం.......చంద్రిక

కాంతం...సుబ్బులు

తెనాలి రామకృష్ణ

నా నిజ కథా సంగ్రహము.

చిన్నప్పుడే నా తల్లి తండ్రులు చనిపోతే మేనమామగారింట్లో తెనాలిలో పెరిగాను. వీధిబళ్లో చదువుకు నేరోజుల్లో, తోటి కుఱ్ఱవాళ్లతో కలిసి ఒకనాడు భగవద్గీత నాటకం ఆడేను. తెనాలిలోవున్న పెద్దమనుష్యులు (గోముఖ వ్యాఘ్రాలు) యదార్థం చెప్పినందుకు నన్ను కొట్టవచ్చారు. కుఱ్ఱాళ్లమంతా పారిపోయాం. ఆరోజునుండీ వాళ్లు స్వార్థంతో చేసే దుర్మార్గాలకి అడ్డు తగిలి అమాయకుల్ని వాళ్ల బారినుండి తప్పించటం మొదలు పెట్టాను.

కరణం తాత నలుగురు భార్యల్ని మ్రింగాడు. అరవయ్యో పడిలో సౌభాగ్యం అనే తొమ్మిదేళ్ల పిల్లని పెళ్లాడి గొంతుక కొయ్యాలని యత్నించాడు. మా బడిపంతులు కరటకశాస్త్రి, ఆడపిల్లవైపువారి మెడలు విరిచి యీ సంబంధాని కొప్పించాడు. సౌభాగ్యం తమ్ముడు, గిరి నా శిష్యుడు. అప్పాతమ్ముళ్ళు, యీ పెళ్ళికి అంగీకారం యివ్వలేదు సరే గదా, వద్దు మొఱ్ఱో యని గోలపెడ్తూ కూర్చున్నారు. ఈ వివాహం తప్పిద్దామని, సౌభాగ్యాన్ని దాచేసి నేనే పెళ్ళికూతురు వేషంవేసుకుని, తాళి కట్టించుకుని, పెళ్ళి పెటాకులు చేసి జన్మలో మళ్లీపెళ్ళి తలపెట్టకుండా కరణం తాతకి బుద్ధి చెప్పాను.

మా బడిపంతులికి రాని విద్యలేదు. వచ్చిందంతకంటే లేదు. భూతవైద్యం నెపంతో సాని పుష్పాన్ని అంటుకాగి కొంపలో యిల్లాలు కుమిలి పోతూంటే నాసహపాఠి బొండయ్యశెట్టికి వీరాంజనేయుడు ఆవేశించినట్లు నటింపజేసి పంతుల్నీ, సానిదాన్ని, ఉంచుకున్న శెట్టిని చావగొట్టి చెవులు మూయించి బుద్ధి చెప్పాను.

తెనాలి రామకృష్ణ

మా అత్త గవరమ్మ గయ్యాళి. ఆమె పేరు చెబితే తెనాలంతా హడలు. రోజూ మామామకి తాళాధ్యాయనంచేస్తూ వుండేది. మామ వ్రేలెడు మనిషి. ఎదురు తిరిగి కొట్టడానికా శక్తి లేదు. పోనీ వదిలిపెట్టి బ్రతకడానికా తాహతులేదు. మాఅత్త రోగం కుదర్చడానికి నావైద్యమే సరి. 'మొగుడు చస్తేగాని ముండకు బుద్ధి రాదు' అన్నారు. ఒక నాడు మాయిద్దర్నీ ఇంట్లోంచి వెళ్లగొట్టింది అత్త. మామను దాచేశాను. పెద్దపులి తినేశిందని చెప్పాను. నాస్నేహబృందమంతా కిష్కింధాగ్రహారీకులు. వాళ్ల సహాయంతో మా అత్తకి తాత్కాలికవైధవ్యం యిప్పించి, శిరోముండనం కూడా చేయించాను. తిక్క కుదిరింది. సాంబడికి, సాధువు వేషం తగిలించి, మామను బ్రతికించి (అసలు చస్తేగా ?) ఇంటికి తీసుకు వచ్చాను. మాఅత్త గయ్యాళిగారి పతిసేవాపరాయణురాలైంది.

కొన్నాళ్లకి మా కామయ్యమామకు జబ్బుచేసింది. అత్త కాళికామ్మ వారికి ముడుపుకట్టింది. కాళికామ్మవారు సొమ్మేంచేసుకుంటుంది అని అది ముష్టివాళ్ల కిచ్చేశాను. నాచేత మొట్టికాయలుతిన్న కరణం, పంతులు, సాని మొదలైనవాళ్ళు ఆలయ మహంతుతో కుట్రచేసి, మా యింటిల్లిపాదికీ కులబహిష్కారం వేయించారు. మాఅత్త అమ్మవారికి మళ్లా ముడుపుకట్టి, చెల్లించడానికి, గుడికివెళ్ళింది. మహంత్ గుళ్ళోకి రానివ్వకుండా ఖడేరావ్ అన్నాడు. నే వెళ్లేను. అతడు చేసిన దుర్మార్గాల్ని ఎత్తి పొడిచేటప్పటికి కోపం వచ్చి చేతికర్రతో నాతల పగలగొట్టేడు. రక్తం కారుతూనే వుంది. కాళికాలయంలోకి చొచ్చుకుపోయి దేవి మోహాన్ని కొట్టాను ముడుపుమూట. దేవికి కారుణ్యం కల్గింది. ప్రత్యక్షమై నన్నాశీర్వదించి అంతర్ధానమైంది. ఇది చిన్నతనంలో తెనాలిలో జరిగిన కథ.

పెద్దవాణ్ణయ్యాను. దేవీ ప్రసాదలబ్ధకవిత్వంతో రాయలు పరిపాలిస్తున్న విద్యానగరం చేరాను. ఆరోజుల్లో రాయల ఆస్థానంలో అష్టదిగ్గ

జాలనే కవుల నిర్ణయం జర్గుతోంది. తాతాచార్యులవారు, రాయలకు గురుతుల్యులై మంచిపలుకుబడిలో యున్నారు. వారి ఆధ్వర్యాన అంతా జర్గుతూయున్నట్లు తెలిశింది. అదివరలో ఆరుగురు మహాకవులు నిర్ణయించబడ్డారు. నాశిష్యుడు సాంబణ్ణి వైష్ణవయువకుని వేషంతో తాతాచార్యుల వారివద్ద శుశ్రూష చేయమని పంపి ఎప్పటి కప్పుడక్కడి రహస్యాలు గమనించాను. నేను గంగిరెద్దు వానివేషంతో సభాప్రవేశం చేసి సుకవిత్వమన యెట్టిదో నిరూపించి, దబాయించి, అష్టదిగ్గజ స్థానమొకటి సంపాదించుకొన్నాను. దాంతో తన్నాశ్రయించకుండా స్వతంత్రించానని, ఆచార్యులవార్కి కళ్ళెఱ్ఱపడ్డాయి. రాయలవారి తల్లి మామిడిపళ్ల కోరికతో చనిపోయింది. ఆమె సంవత్సరీకాలకు బ్రాహ్మణ్యానికి బంగారు మామిడిపళ్ళు దానంచేస్తే ఆమె ముక్తికి పోతుందని ఆచార్యులవారు తంతు జరిపారు. ఆ బ్రాహ్మణ్యానికే నాతల్లి కాంక్షితం కూడా యథాశక్తి అర్పించుకుంటానని రాజగృహంలోనే రాయలవారి నడిగి ప్రక్కగది పుచ్చుకున్నాను. మాతల్లి వాతరోగంతో చస్తూ, వాతలు కోరిందని, బ్రాహ్మణ్యమందరికీ వాతలు పెట్టేను. అంతా ఘొల్లుమన్నారు. రాయలవారు నాకు శిరచ్ఛేదం అన్నారు. న్యాయ నిర్ణయంచేయించి, సద్బ్రాహ్మణు డెవ్వడో నిరూపించాను.

బ్రాహ్మణ్యమంతా గూడుపుఠానీ చేసుకుని, రాయలవారు నాకు బహుమానంచేసిన బంగారుమామిడిపళ్లను దొంగిలించాలని మాయింటికి కన్నం వేయడాన్కి ప్రయత్నించారు. ఒకడు పాదుక్రింద దాక్కుని వుండటంచూశాను. ఒకయుక్తిపన్ని వీథందర్నీ పిలిపించి దొంగని బయటపెట్టి దాడ శుద్ధి చేయించాను.

తాతాచార్యులుగారు, ఊరి బ్రాహ్మణ్యంచేత సమ్మెకట్టించి, రాయలవార్ని బెదిరించి నన్ను రాజ్యంనుండి వెళ్ల గొట్టించారు. ఆచార్యులు

గారు శుద్ధబ్రహ్మచారులు ఊర్ధ్వరేతస్కులు, అని రాయలవారికి మొందట్నుంచీ ఘట్టి నమ్మకం వుండేది. ఒకనాడు తాతాచార్యులుగారు మా సాంబడి భార్య సౌభాగ్యాన్ని, బలాత్కరించబోగా, రాత్రిపూట నగర సంచారం చేస్తూన్న రాయలవారి కంటబడ్డాడు. ఎటు పారిపోవడానికి వీలులేక దూదికొట్లో దాక్కున్నాడు. రాయలవారు తాతాచారి నివతలకు లాగి చంపబోతే, మహామంత్రి తిమ్మరుసు అడ్డపడ్డాడు. తాతాచార్యులు రాజ్యంనుండి వెళ్లగొట్టబడటం మాత్రమే జరిగింది.

తాతాచారి ప్రతీకారం చెయ్యాలనుకున్నాడు. శత్రురాజైన గజపతి నాశ్రయించి సాక్షాత్ శారదా ప్రసన్నుడైన గోవర్ధనాచార్యులనే మహాపండితుని విద్యానగరం పంపించాడు. గోవర్ధనాచారి విద్యానగరంలో వున్న పండితులన్నందర్నీ ఓడించాడు. 'ఏంకావాలో కోరుకోమని' రాయలవారు అడగడమే తడవుగా సప్తాంగ సహిత సామ్రాజ్యమంతా తనకి ధారపొయ్యమన్నాడు. తిమ్మరుసు మంత్రి గుండెల్లో రాయి పడింది. నా కోసరం దేశమంతా వెదికించాడు. రాయలవారు సత్యవాక్పాలనం కొరకు మహానది, మొదలు మహోదధివరకూ వ్యాపించిన యీ అనంత ఆంధ్ర, కర్ణాట ద్రవిడ సామ్రాజ్యాన్ని, ధారాదత్తం చేయడానికి సిద్ధపడ్డారు.

ఆ ముప్పు ఎల్లా తప్పించి దేశభక్తితో, ఆంధ్ర సామ్రాజ్యానికి అఖండిత సేవచేశానో మీరే చూతురుగాని— ? ? ?

ఇట్లు,

నవ్య తత్వార్థదామ

తెనాలి రామ.

తెనాలి రామకృష్ణ

పాటలు — పద్యాలు.

రామకృష్ణ

శ్లో. యదాయదాహి ధర్మస్య
గ్లానిర్భవతి భారతా,
అభ్యుత్థాన మధర్మస్య
తదాత్మానం సృజామ్యహం. [1]

పద్యం

గీ. ఇతడు మాతాత భీష్ముడు, ఇతడు గురుడు
వీరు తమ్ములు, అన్నలు వీరు, వారు
చుట్టములు మాకు, ఇందర చూచి చూచి
చేతులెట్లాడు చంపగా చెప్పుబావ. [2]

శ్లో. పరిత్రాణాయ సాధూనాం, వినాశాయచ దుష్కృతామ్,
ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ, సంభవామి యుగేయుగే.
సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య
మామేకం శరణం వ్రజ [3]

పద్యం

ఆ. వె. అత్తనైన, మామనైన గురువునైన
తల్లినైన, కన్నతండ్రినైన
నీతిలేనివాని నిలువున తెగగోసి,
చంపవలయు సంశయింపరాదు. [4]

రాధాకృష్ణ నృత్యం

రాధ—మా లిదిగో నోయీ, వనమాలీరావోయీ
కృష్ణ—రాధా యీవె, రాధా యీవె
రాధ—యీ మాలిక గావలెనంటె
నటియింపుము ఆనందముగ

కృష్ణ—సరి యీయవుగ పోనీలె
మాటాడే వలదిక నాతో

రాధ—సుమహార మిదె గైకోర,

హేమాధవ కృష్ణ కిశోర
ఇక నృత్యము సేయగరాదా
నాగానముతోనే నృత్యం
కృష్ణుని నృత్యం, జలతర నృత్యం
వనలత నృత్యం, నృత్యమొనర్చె మయూరం
మోహన నృత్యై మయంబౌ
కన్నులకీ జగమంతా హా [5]

పాట — రామకృష్ణ

ఉన్నానుగా నేనున్నానుగా,
తారుమారు చేసి పెళ్లి తప్పిస్త వూరుకో (ఉ)
అమ్మాయి వేష మేస్తా,
అల్లరి పెళ్లిచేస్తా,
అందరి కళ్లు మూస్త, నేనున్నానుగా॥
కోతికి గోవతాడా, తాతకి నీకు జోడా!
పంతులు చేస్తాడా, బడి పంతులు చేస్తాడా!
ఆ పంతులు చేస్తాడా, పడి నవ్వాలి వూరువాడ (ఉ)

నా మొగుడు కరణం గారిమానికి,
నాకేమిలోటే భాగ్యానికి,
సౌభాగ్యమూ, ఇటుచూడవే,
నావేషము, బాగుందిగా (నేను) [6]

పాట — రామకృష్ణ

మనసు నిలువ దేమొరా—
ఒళ్లే తెలియదేమొరా—
తాళజాలరా మగడా (మనసు)
ముద్దుపెట్టి నీ ఒళ్లోచేరి,
కోర్కెలు తీరుస్తానురా,
వన్నెకాడ నీ వంటి మగనికై
ఎన్నినోములూ నోచేనో—
మునుపెన్ని నోములూ నోచేనో—
తాళా జాలరా మగడా—
ఒళ్లే తెలియ దేమొరా [7]

పద్యం — రామకృష్ణ

తే. గీ. భార్య చెడుగైన భరియించు భర్తతప్పు
పరగ శిష్యుడు దుడుకైన గురుని తప్పు
పంతు లవినీతి పరుడైన ప్రజలతప్పు
ప్రజలు పెడదారి పట్టిన ప్రభుని తప్పు
ప్రభువు దుర్మార్గుడైన శ్రీవిభుని తప్పు
నవ్య తత్వార్థ ధామ, తెనాలిరామ. [8]

భజన — శ్లోకం

ఆంజనేయ మతిపాటలాననమ్,
కాంచనాద్రి కమనీయ విగ్రహమ్,
పారిజాత తరుమూల వాశినం,
భావయామి పవమాన నందనం,
మనోజవం మారుత తుల్యవేగం,
జితేంద్రియం బుద్ధిమతాంవరిష్ఠం
వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యం,
శ్రీరామదూతం, శిరసాన్నమామి,
రామ రామ రామ సీత [9]

పద్యం — రామకృష్ణ

గీ. భార్య గయ్యాళి గంపరైు భర్తనెపుడు
మొట్టులిడుచున్న భరియించునట్టి మగడు
బ్రదుకుకన్నను గంగలో పడుటమేలు,
నవ్యతత్వార్థధామ - తెనాలిరామ [10]

పిల్లలు — పాట

మొగుడుపోతే పోయాడే
నీ తగువు తీరిపోయిందే,
కొప్పుపోతే పోయిందే, నీగుండు నున్నగ కుదిరిందే,
గోవులపంచె ముసుగు తలకీ,
విభూతి మొఖానికి,
దిబ్బ రొట్టి చలిమిడిముద్ద తింటావె, బాగుంటావె (మొ)

పాట — రామకృష్ణ

జ్ఞానరహిత ఆచారా లేలా,
మతిలేదా మూఢా,
దేవుడు జనులా ఝడిపిస్తాడా,
ధనముకోరి దండిస్తాడా,
సదాభక్తియే, మహాశక్తిరా,
నీధనమెంతా నీవెంతా
విషయవాంఛలే త్యజింపలేవా,
తలవెంట్రుక లర్పిస్తావా (జ్ఞా)
నిలువుదోపులు ముడుపులేలరా,
ఈశ్వరుడే అంగడివాడా,
మనోజ్యోతియే పరంజ్యోతికీ,
పంచారతితో ఫలమేమీ (జ్ఞా)
శాంతి దాంతి పూజా,
పరతత్వ భజన,
భూతదయా సూ, నృతంబులేక,
దైవకృప లభ్యమౌనా (జ్ఞాన) [12]

పాట — రామకృష్ణ

మాతా - మాతా - మాతా - మాతా
సచ్చిదానంద సంధాయీ, స్వప్రమేయ జ్యోతిర్మయీ,
మోహామాయా సంహారిణీ, వేదవేదాంతాచారిణి,
వేదవేదాంతాచారిణీ, వేదవేదాంతాచారిణి,
జడునిసుకవిగాజేసిన, జనని విద్యాప్రదాయినీ.

ప్రణవ తత్వార్థగాయనీ,
దేవ సేవితాంఘ్రిద్వయి,
ఆదిశక్తి అంబ అద్వయి,
పాహిమాం - పాహిమాం - పాహి [13]

పద్యం — భట్టుమూర్తి

సీ. అతడు గోపాలకుం డితడు భూపాలకుం
డెలమి నాతనికన్న యితడె ఘనుడు,
అతడు పాండవపక్షు డితడు పండిత రక్షు
డెలమి నాతనికన్న యితడె ఘనుడు,
అతడు కంసధ్వంసి యితడు విమత ధ్వంసి
యెలమి నాతనికన్న యితడె ఘనుడు
అతడు రోపాలోలు డితడు భాషాలోలు
డెలమి నాతనికన్న యితడె ఘనుడు

గీ. సురల కాతడు సకల భూసురుల కితడు
లక్ష్మికాతడాంధ్ర సామ్రాజ్య లక్ష్మికితడు
మునులకాతడు, ధర దీన జనుల కితడు
దేవుడాతడు, శ్రీకృష్ణదేవు డితడు. [14]

పద్యం — రామకృష్ణ

సీ. అతడు అంబకు మగం, డితడు అమ్మకు మగం
డెలమి నాతనికన్న యితడు ఘనుడు

అతడు శూలము త్రిప్పు, నితడు వాలము త్రిప్పు
నెలమి నాతనికన్న నితడు ఘనుడు
అతడు అమ్మన వేయు, నితడు కొమ్మన దూయు
నెలమి నాతనికన్న నితడు ఘనుడు
అతని కంటిని చిచ్చు యితని కంటిని బొచ్చు
యెలమి నాతనికన్న నితడు ఘనుడు

గీ. శూలియాతడు కాపులశూలి యితడు
దక్షుడాతడు ప్రజల సంరక్షుడితడు,
పశుపతాతడు రెండవ పశుపతితడు
దేవుడాతడు, కుడితంత దేవు నితడు. [15]

పద్యం — రామకృష్ణ

సీ. చల్లారిపోయిన జాతిరగుల్కొల్పి
చైతన్య మొవగూర్చు కైత కైత
గతవీర్యమైన సంఘమును ప్రాణముపోసి
కదలింపగల్గిన కైత కైత
దేశాభిమాన ముద్దీపింప జనుల క
ఖండశక్తి ఘటించు కైత కైత
విశ్వమానవకోటి వెలుగొంద జ్ఞాన
సంగీతమాలాపించు కైత కైత

గీ. అట్టి కవితామ తల్లి శిలాక్షరముగ
అర్హమక్షర లక్షలకైన జగతి
కల్లబొల్లి కల్పన లెల్ల కైతలగునె,
నవ్యతత్వార్థధామ తెనాలిరామ. [16]

పద్యం — రామకృష్ణ

సీ. అష్టాంగయోగ విద్యారూఢుడై, బ్రహ్మ
పదవినందిన వాడె బ్రాహ్మణుండు
సకలేంద్రియంబుల షడ్వర్గములచేత
పట్టుపడనివాడె బ్రాహ్మణుండు
సత్యవాక్యంబు, విజ్ఞానంబు, శాంతి మా
ర్గంబు తప్పనివాడె బ్రాహ్మణుండు
త్రిగుణంబులను దా నతీతుడై, భేదభా
వంబెరుగని వాడె బ్రాహ్మణుండు

గీ. అట్టి ద్విజుడొక్కడే యర్హుడన్యజీవి
కర్మలను స్వీకరింపగా కాని ఊరక
జన్నిదముదాల్చువాడెల్ల సద్విజుండె
నవ్యతత్వార్థధామ, తెనాలిరామ. [17]

పద్యం — రాణి

గీ. సత్యము వచింప జంకడు చతురయుక్తి
నాయుగంధర చాణుక్య లంతవాడు,
సత్యము వచింప జంకని సద్విజుండు
కూళలను వెలిచి పారద్రోలతగునె. [18]

పద్యం — గోవర్ధనాచార్యులు

ఉ. వాతతనూజ భానుసుత, వాలితనూభవ వహ్నిపుత్రకా
సేతువు గట్టు కాలమిదె శీఘ్రముగాగొనిరండు కొండలీ
రీతిని నిద్రబోవతగునా లెండిక నిద్దురబోవగానగున్
రాతిరివేళ, భాస్కరుడు రమ్యముగా నుదయించె తూర్పునన్ [19]

శ్లోకం — గోవర్ధనాచార్యులు

శ్లో. జారోత్పన్నా వివర్జ్యా, తనయదుహితరాదంపతీ దైవయోగా
త్యాగినా గర్హితా సా తదనుగమవశాద్యోగినీత్వం ప్రపేదే,
పశ్చాత్భార్యాకృతాంబా జనితమథశిశుం లాలయత్య బ్రవీత్యా,
భ్రాతర్భ్రాతృవ్య పౌత్రశ్వశురసుత పితృవ్యేతి తం దేవరేతి [20]

పద్యం — గోవర్ధనాచార్యులు

మ. మదమాతంగ తురంగ కాంచన లసన్మాణిక్యగాణిక్య సం
పదలందెల్ల ప్రశిద్ధిగాంచి, బలవత్పత్త్యర్థి నిర్భేద్యమై
ఉదయాస్తాచలసేతు వింధ్య నగమధ్యోర్వీతలవ్యాప్తమై
నదనద్యోప వనాస్పదద్రవిడకర్ణాటాంధ్ర సామ్రాజ్యమున్ [21]

పద్యం — రామకృష్ణ

సీ. యుద్ధరంగాలలో నుదురు నెత్తుటదోగి
ప్రాణాలొసంగుట ప్రజలుకాదె ?

పర దాస్యమెుదవ దుర్భర హింసలకు పాల్పడి
బాధలు పడుట ప్రజలు కారె ?

ఉరికంబములనూగి చెఱలలోపలమాగి
పంచత్వమందుట ప్రజలు కారె ?

ధనధాన్య వస్తువాహన హర్మ్య సర్వసం
పదలు గడించుట ప్రజలు కాదె ?

గీ. ప్రజలమాట మాట, ప్రజలరాజ్య మిద్ది,
ప్రజలసొమ్ము, ప్రభుత్వము ప్రజల హక్కు,
ప్రజల ధర్మంబు గుర్తించువాడె ప్రభుడు,
నవ్యతత్వార్థధామ, తెనాలిరామ [22]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Rangam Bros., G. T., Madras.

[illegible]
[illegible]

RANGAM BROS, MADRAS.